

Република Србија
Министарство финансија
Управа за спречавање прања новца

ЕУ подршка спречавању
прања новца у Србији

Овај пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

СПРЕЧАВАЊЕ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА ВОДИЧ ЗА ДОНАТОРЕ

Пројекат спроводи
конзорцијум који предводи

Ова публикација објављена је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину ове публикације одговорна је Управа за спречавање прања новца и та садржина нипошто не изражава званичне ставове Европске уније.

САДРЖАЈ:

Прикупљање средстава у добротворне сврхе	2
Непрофитни сектор и финансирање тероризма	4
Шта ви можете да учините?	7

Прикупљање средстава у добротворне сврхе

Велики број добрих дела резултат су поступака људи који нас свакодневно окружују, обичних грађана који настоје да помогну својим суграђанима. Као последица тога, непрофитне организације (НО) у Србији све више се окрећу заједници као извору финансирања активности. Добротворне донације су важан извор финансирања за многе организације посвећене унапређењу друштва. Нажалост, у ретким случајевима постоје људи и групе који се претварају да прикупљају новац за добротворне сврхе, али их заправо користе за финансирање различитих незаконитих активности.

Филантропија у Србији има дугу и богату традицију с обзиром на то да наше друштво традиционално негује вредности какве су солидарност и алтруизам. У Србији долази до поновног оживљавања давања и управо су појединачни грађани постали највећи дародавци у земљи кроз учешће у донаторским кампањама и подршку добротворном раду различитих организација, удружења и задужбина. Уз грађане, други по значају донатор је пословни сектор, за којим следе истакнути појединци и приватне Фондације.

Грађани најчешће прикупљају средства за пружање помоћи иницијативама које се односе на здравствену подршку маргинализованим групама, образовању и ублажавању последица сиромаштва, као и за подршку угроженим подручјима која су погођена последицама природних непогода, као што је то био случај након великих поплава пре неколико година. Међутим, грађани су и све спремнији да подрже друге програме, укључујући различите хуманитарне и еколошке иницијативе широм света.

Знатне количине финансијских средстава се прикупљају и поводом других добротворних кампања у организацији медијских кућа, фондација које су основале наше познате личности или кровних организација каква је Српски филантропски форум. Поред тога, донације се најчешће прикупљају и на фестивалима и различитим догађајима у организацији непрофитних организација (НО) или пословног сектора. Коначно, прикупљање добротворних прилога у Србији такође често организују и традиционалне верске заједнице.

Значај добротворног рада и филантропских активности препознала је и Влада Србије која је 2018. године успоставила Савет за филантропију чији је циљ унапређује јавне политике и законодавни оквир за давање у Србији у правцу даљег развијања инфраструктуре и културе давања за опште добро.

Прикупљена средства чине велики део укупних средстава која различите организације користе како би финансирале добротворне активности. Штавише, непрофитни сектор сваке године јача и постаје све истакнутији прималац донираних средстава.

Имајући у виду тренутно стање, вероватно је да ће тренд масовног појединачног давања кроз кампање наставити да расте, што значи да ће грађани и даље остати најактивнији тип донатора. Због тога непрофитни сектор може да постане мета злонамерних група које покушавају да злоупотребе осећај солидарности и алтруизам како би дошле до новца за финансирање њихових незаконитих активности. Зато се повећава и потреба да донатори развију свест о тој могућности и да је предупредите тиме што ће пре сваке одлуке о донацији покушати да осигурају да новац који донирају некој организацији заиста буде искоришћен за остварење циља због којег су и одлучили да донирају свој новац.

Наравно, донатори нису обавезни да раде посао државних органа, али је увек корисно да пре уплате утврдите коме се и у које сврхе новац даје, односно да проверите да ли сте сигурни да ће ваша донација да буде искоришћена баш на начин који сте ви желели. Овај документ је направљен како би вам то олакшао.

Непрофитни сектор и финансирање тероризма

Ризик од злоупотребе НО за финансирање тероризма у Србији није велик, а готово цео непрофитни сектор активно ради на томе да константно повећава транспарентност свог рада. Ипак, светска дешавања током протеклих десет година показују да постоји тренд злоупотребе НО за финансирање тероризма (ФТ). Иако Република Србија није земља у којој је та појава озбиљнији проблем, као одговоран члан међународне заједнице она је у обавези да допринесе сузбијању тероризма. То се односи и на спречавање активности којима би се финансирала активности терористичких група у шта спадају и покушаји злоупотребе НО.

Доказани случајеви учешћа терориста у непрофитном сектору у Србији су изузетно ретки у односу на величину сектора, али су потпуно неприхватљиви с обзиром да угрожавају поверење грађана у непрофитне организације, тако и опште добротворних активности. Упркос све већим напорима НО да спрече те појаве кроз саморегулацију, и даље постоје индикације да у појединим случајевима финансијска средства прикупљена у Србији кроз донације могу да буду искоришћена за финансирање тероризма, односно група за које се зна да користе тероризам као средство за остваривање својих циљева.

У појединим случајевима, непрофитне организације су у опасности да се у њихове активности споља инфилтрирају терористи и/или елементи који подржавају терористичко деловање, и да потом рад тих НО користе за сопствене сврхе. Такве злоупотребе могу имати различите облике, али у већини случајева то се односи на ситуације у којима се финансијска средства формално прикупљају у име добротворне организације или у добротворне сврхе, да би потом суштински била искоришћена за подршку терористичким активностима, са или без знања добротворне организације у питању.

Средства добротворне организације такође могу да буду, током трансфера између различитих рачуна или физичких локација, преусмерена терористичким групама пре него што их НО стави на располагање корисницима којима су

намењена. Непрофитне организације такође могу да буду искоришћене као платформа за прање новца, легитимни параван за пренос новца, односно све друге облике злоупотребе у сврху финансирања активности терористичких организација. Овај ризик се повећава ако су унутрашње финансијске контроле добротворне организације слабе, посебно у случајевима у којима НО нема кадровски капацитет да осигура примену ваљаних рачуноводствених пракси.

На крају, и сами примаоци средства прикупљених у току хуманитарних акција могу да буду злоупотребљени, чиме обавеза донатора да провере ситуацију и степен изложености ризику постаје још израженија.

Терористичке активности могу да буду прикривене или да се одвијају уз додатне, иначе легалне, добротворне активности. Непрофитна организација може да пружи финансијску или другу подршку трећој организацији/партнеру који се ангажује у легалним активностима, али у исто време та партнерска организација може да буде укључена у финансирање терористичких активности без знања НО која је спровела прикупљање средстава односно без знања индивидуалних донатора. Међународно искуство и најбоље праксе указују на то да терористи могу да покушају и са успостављањем потпуно нове НО која се потом промовише као хуманитарна, али која у суштини врши прикупљање средстава или коришћење објеката за припрему односно или спровођење незаконитих активности. Наведени изазов је већ дужи временски период у појачаном фокусу међународне заједнице, али и домаћих експерта.

Такође, у појединим случајевима постоји и могућност да НО буде формирана како би се залагала за легитимне циљеве, а да временом, због различитих околности, њени чланови почну да прихватају насиље или неке друге недозвољене облике деловања као начин за остварење циљева због којих је организација настала. У Србији, као и у другим земљама, уведена су правила и закони који спречавају пренос средстава или друге подршке у корист особа или организација које подржавају или се баве тероризмом. Финансирање тероризма је Законом о спречавању прања новца и финансирању тероризма дефинисано као обезбеђивање и прикупљање имовине, или покушај да се то учини, са намером да се она искористи, или у знању да може да буде искоришћена, у целисти или делимично:

- за извршење терористичког акта;
- од стране терориста и
- од стране терористичких организација.

То такође подразумева и подршку у пружању или прикупљању имовине, без обзира на то да ли је терористички акт извршен или је имовина искоришћена за припрему извршења терористичког акта који није извршен. Финансирање тероризма је кривично дело. Казна за ово кривично дело у Републици Србији је до 10 година затвора, укључујући и новчану казну. Кривично дело финансирања тероризма дефинисано је у члану 393. Кривичног законика Републике Србије.

Члан 393 Кривичног законика Републике Србије

- (1) Ко непосредно или посредно обезбеђује или прикупља средства с циљем да се она користе или са знањем да ће се користити у потпуности или делимично за финансирање вршења кривичних дела из чл. 134, 287, 290, 291, 292, 293. и чл. 391. до 392. овог законика или за финансирање организација које за циљ имају вршење тих дела или припадника тих организација или лица које за циљ има вршење тих дела, казниће се затвором од једне до десет година.
- (2) Средствима из става 1. овог члана сматрају се сва средства, материјална или нематеријална, покретна или непокретна, без обзира на начин стицања и форму документа или исправе, укључујући електронску или дигиталну, којима се доказује својина или интерес у односу на та средства, укључујући банкарске кредите, путне чекове, новчане налоге, хартије од вредности, акредитиве и друга средства.
- (3) Средства из става 1. овог члана одузеће се.

Укратко, као кривично дело биће третиране све активности које подразумевају следеће:

- Пренос средстава или друге имовине особама, групама, организацијама или предузећима која подржавају или учествују у терористичким активностима,
- Прикупљање средстава у корист особа, група, организација или предузећа која подржавају или учествују у терористичким активностима,
- Уступање средстава, друге имовине, банкарских услуге или других финансијских услуга, особама, групама, организацијама или предузећима која подржавају или учествују у терористичким активностима и
- Подржавање пројеката и активности који могу посредно да буду део успостављања или функционисања терористичке групе.

Дакле, да закључимо, уколико особа која прикупља средства, у било ком облику - новчано или у роби, сумња да та средства могу да буду искоришћена у сврху помагања терориста, она чини кривично дело, без обзира да ли је запослена у НО или као волонтер организује и прикупља донације.

То се односи и на свако лице које донира добротворну НО или даје новац у добротворне сврхе, а да при томе зна или сумња да ће се та донација користити у сврху финансирања тероризма. Једноставније речено, за сваког појединачног донатора, незнање закона није изговор и донатор не може да избегне одговорност за његово кршење само зато што није био свестан његовог садржаја. Како би таква ситуација предупредила, на вама је да будете опрезни и предузмите једноставне мере предострожности пре него што одлучите да донирате новац.

Шта ви можете да учините?

Пре него што наставимо битно је истаћи да апсолутно највећи број активних НО у основи веома савесно приступа добротворним активностима и на јако одговоран и транспарентан начин управља новцем који им је поверен. Дакле, не желите да због једног или два негативна примера дођете у ситуацију у којој апсолутно одбијате да подржите хуманитарни рад или пројекте за унапређење важних друштвених или локалних питања.

Такав став није исправан будући да највећи број НО у пракси има веома развијен систем саморегулације и настоји да веома активно и отворено комуницира са донаторима и јавности по питању активности које су спроведене у склопу њихових иницијатива. Ипак, то не значи да као донатор не би требало да и сами предузмете кораке како бисте били сигурни да ће донација бити искоришћена у сврху за коју сте је наменили. Ти кораци у основи подразумевају потребу да, без великог напора, напосто проучите информације доступне у јавно доступним изворима, односно да кратком претрагом отклоните евентуалну сумњу у вези са конкретном донацијом коју планирате.

Зато је препоручљиво да пре донирања одвојите мало слободног времена како бисте дошли до битних и лако доступних података који могу да отклоне сваку сумњу. Као и код свих других одлука које се тичу новца, никада није препоручљиво да се оне доносе исхитрено. Новац који донирате припада Вама и на Вама је да одвојите довољно времена како бисте на крају донели исправну одлуку и избегли ризик да budete осумњичени за подршку активностима финансирања тероризма. Донирајте само онда када сте сигурни да ће Ваш допринос помоћи решавању проблема које сматрате битним односно за случајеве који Вама највише значе.

Највећи број НО се ослања на интернет присуство како би постигле/повећале видљивост активности, доказале транспарентности у раду и развиле канале за прикупљање донација. Самим тим, информације о НО које прикупљају донације, баш као и информације о интерним и екстерним партнерима тих организација релативно лако могу да буду прикупљене претрагом Интернета. Подаци доступни у отвореним изворима неретко су сасвим адекватни да донаторима осигурају добар увид у степен ризика од несвесног учешћа у финансирању тероризма односно ризика

од других облика злоупотребе донација. Поред тога, сваки донатор увек има могућност да прибави још додатних информација током директне комуникације са појединачним представницима НО задуженим за активности прикупљања средстава у њихово име.

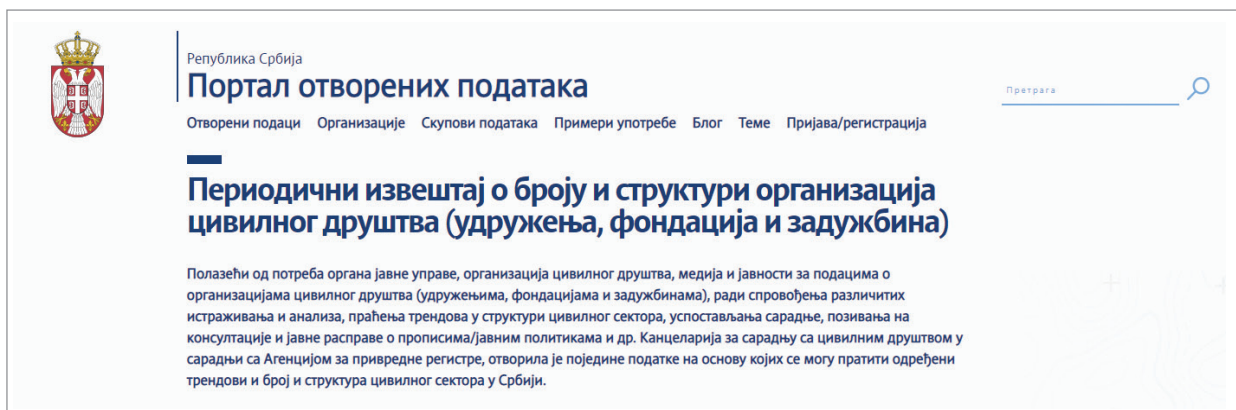
У наставку следи неколико најважнијих смерница који могу да Вам плакшају доношење информисане одлуке и отклањање сваке сумње:

- (1) За почетак препоручљиво је да проверите сврху, мисију и циљеве организације којој желите да донирате новац. То значи да покушате да прегледом интернета дођете до основних информација о њеним партнерима и челним људима, али и о репутацији коју та организација има. Свакако у том смислу највише би требало да Вас интересују евентуални случајеви доказане злоупотребе донација и финансирања, али и овде податке тражите само у провереним изворима. Сама чињеница да нека организација нема доказане случајеве злоупотребе или неке друге репутационе проблеме значи да је ниво ризик мали, али не непостојећи.

Уколико организација коју желите да проверите нема интернет страницу, на презентацији Агенције за привредне регистре могу се наћи статуту свих регистрованих организација у којима се увек наводе разлози због којих су оне основане и због којих постоје (видети <https://bit.ly/30OzT2M>). У регистру бесплатно можете да проверите да ли је НО регистрована и да добијете директан приступ информацијама о њеним циљевима.

Свакако, слобода удруживања гарантована је Уставом који препознаје неформална удружења, баш као што то чине и неки Закони (нпр. Закон о младима). Самим тим, то што организација није регистрована не би требало да буде разлог да јој ускратите подршку, али је свакако разлог више да у комуникацији са представницима удружења добијете одговор на сва питања која би могла да вас интересују.

- (2) Користан и потпуно бесплатан алат који можете да искористите како бисте се информисали о конкретној НО је и Портал отворених података Владе Србије који садржи извештаје у отвореном формату различитих НО (удружења, фондација и задужбина) које делују у Србији (видети <https://bit.ly/2ZwaLRI>). Ови извештаји састављају се како би се осигурала већа транспарентност непрофитног сектора односно како би се олакшао приступ подацима о непрофитном сектору и као такви могу да буду извор увида о конкретној организацији којој желите да донирате новац.

Република Србија
Портал отворених података

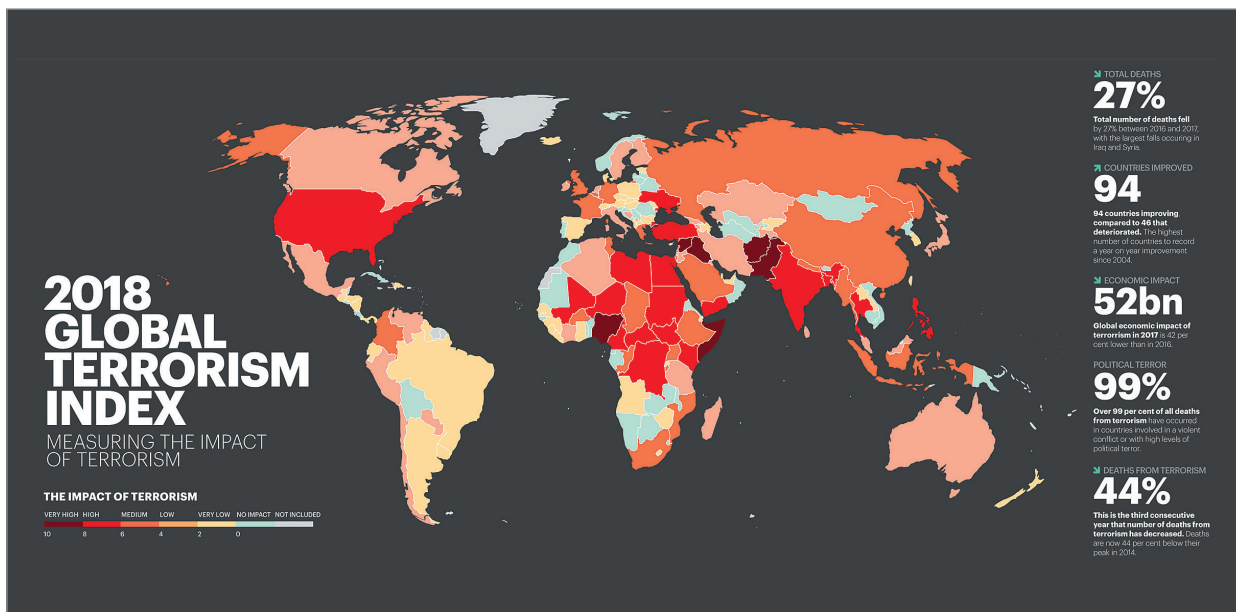
Отворени подаци Организације Скупови података Примери употребе Блог Теме Пријава/регистрација

Периодични извештај о броју и структури организација цивилног друштва (удружења, фондација и задужбина)

Полазећи од потреба органа јавне управе, организација цивилног друштва, медија и јавности за подацима о организацијама цивилног друштва (удружењима, фондацијама и задужбинама), ради спровођења различитих истраживања и анализа, праћења трендова у структури цивилног сектора, успостављања сарадње, позивања на консултације и јавне расправе о прописима/јавним политикама и др. Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом у сарадњи са Агенцијом за привредне регистре, отворила је поједине податке на основу којих се могу пратити одређени трендови и број и структура цивилног сектора у Србији.

- (3) Свакако се препоручује да се такође провери веб страница НО како би утврдило да ли она примењује добре и транспарентне финансијске стандарде и механизме извештавања (редовни финансијски извештаји, годишње стратегије, извештаји о активностима, извештај о претходној донаторској подршци, статут и друге информације о пројектима које је организација спровела). Упоредите наведена документа са документима јавно доступним на сајту Агенције за привредне регистре и уколико уочите неслагања размислите да ли та НО послује на транспарентан начин.

- (4) Дobar метод за проверу могу да буду и друштвене мреже. То значи да увек можете да проверите налоге НО на друштвеним мрежама односно садржај који се на њима објављује. Уколико се том приликом примети садржај који у позитивном светлу истиче терористичке организације и/или особе повезане с тероризмом, можда би требало да додатно истражите да ли донација може да буде доведена у везу са финансирањем тероризма.
- (5) Размислите о томе да ли НО којој желите да донаirate новац делује или дистрибуира помоћ земљама и територијама у којима појачано делују терористичке групе. У ту сврху, корисне информације пружа Аустралијски институт за економију и мир који редовно израђује и ажурира информације у оквиру Глобалног индекса тероризма који је доступан на интернет страници института (видети <https://bit.ly/2g5Ns8A>).

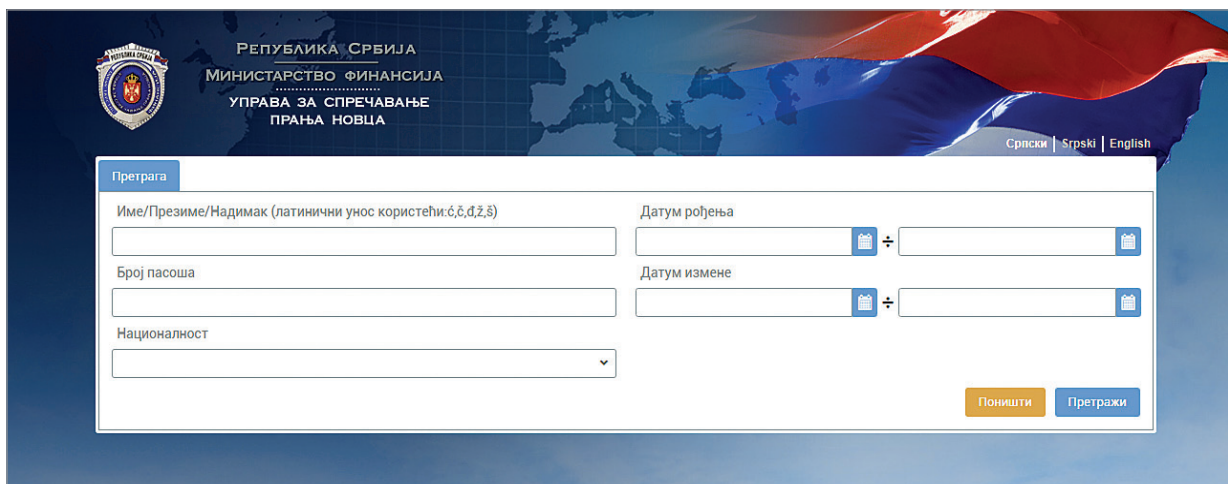
- (6) Додатни вид контроле могу да буду и контролна питања појединцима који прикупљају средства за НО. Увек би било препоручљиво да он њих затражите да Вам покажу референце којима би доказали легитимитет организације коју представљају. То може да буде веб страница, извод регистрације у Агенцији за привредне регистре (или њеном еквиваленту у страним државама), банковни рачун или извештај о раније реализованим активностима. Наравно, такође се препоручује да се избегавају донације у готовини, односно да се пренос новца ради само преко лиценцираних институција и кроз редовне финансијске токове.

Практично, ово значи да је препоручљиво да се избегавају неформални системи за пренос новца (попут Хавала система неформалних банака¹ и платних институција које немају дозволу Народне банке Србије за пословање), као и коришћење крипто валута.

Како би имали потпунији увид, консултујте регистар лиценци институција за пренос новца на интернет страници Народне банке Србије (видети <https://bit.ly/321kq6h>).

¹ Хавала је традиционални систем за дозначавање новца у коме се средства преносе (са или без физичког преноса) из једне у другу државу. Примера ради, ако особа А из Немачке жели да пошаље новац особи Б која се налази у Србији, али из неког разлога не жели то да учини преко званичних канала, особа А у том случају проналази власника Хавала (Хавалдара) којој предаје новац након чега Хавалдар контактира агента у Србији и обавести га да је особа А код њега положила извесну своту новца коју агент мора да исплати особи Б која се налази у Србији.

- (7) Побрините се да организација и/или особа коју би Ваша донација требало да подржи не буде консолидованој листи УН која укључује све појединце и субјекте који подлежу мерама које је наметнуо Савет безбедности УН. Спискови су доступни на интернет страници УН (видети <https://bit.ly/2DpoLzy>). Осим тога, провера се лако може обавити и преко базе података о санкцијама УН која је бесплатно доступна на интернет страници Управе за спречавање прања новца (видети <https://bit.ly/2Y5UOfX>).

- (8) Покушајте да добијете додатне детаље у вези са банковним рачуном на који би требало да уплатите новац. Све регистроване НО извесно ће имати уредне податке о банковним рачунима који су јавно доступни за увид у Јединственом регистру рачуна на интернет страници Народне банке Србије (видети <https://bit.ly/2SwZx9u>). Додатни механизам за проверу такође може да буде и Регистар пореских идентификационих бројева коме је могуће приступити на интернет страници Пореске управе (видети <https://bit.ly/2GrAP5v>).
- (9) У комуникацији са представницима НО који вам траже донацију примените општа начела обазривости. То пре свега значи да је корисно да их пре донирања упитате да Вам објасне сврху донације и начинима на које ће она бити искоришћена. Особа која тражи вашу донацију такође би требало да буде у могућности да Вам истовремено пружи све жељене детаље о НО, па покушајте да сазнате да ли НО има телефонски број или веб страницу на којој можете да добијете више информација пре него што се изјасните.

Наравно, када год је то могуће од организације којој сте поверили донацију можете да затражите да Вас информише о томе шта је са том донацијом заиста урађено или да вас усмери на извештај где ћете то сами моћи да видите.

- (10) Уколико Вам се чини да и даље имате недоумице о томе куда иде Ваш новац или Вам није јасно за шта ће он бити искоришћен, сачекајте и размислите. Не подлежите притисцима и не доносите одлуке на пречац, а у том смислу сасвим је природно да од организације затражите додатне информације пре него што донесете одлуку.

Ако Вам се нешто не чини исправно, захвалите се и одбијте понуду све док не будете сигурни да располагете са довољно информација које су неопходне да та одлука буде утемељена и без ризика.

- (11) Уколико одлуку о донацији доносите као представник донаторске организације или приватне компаније ситуацију олакшава чињеница да постоје бројни примери добре праксе који се односе на успостављање система којим можете да извршите проверу корисника донација (видети <https://bit.ly/33o1AS2>).

У основи то подразумева потребу да се провере интерни капацитети организација, њене унутрашње процедуре и транспарентности пре него што одлучите да склопите Уговор о донацији. У вези са тим увек се препоручује да сама донација и буде спроведена тек након што са организацијом која прима средства склопите прецизан уговор којим су дефинисани сви детаљи везани за ту донацију.

Ови процеси трају неко време и у сваком тренутку донатор има могућност да промени одлуку о додели донације уколико се примети било која сумња у капацитет организације да управља намењеним средствима. Такође, ако донатор већ има успостављен овакав систем увек је корисно да се он ослони на процену ризика од злоупотреба НО за финансирање тероризма (видети <https://bit.ly/2MQ2CAr>).

- (12) Додатни алат који може да олакша потрагу за информацијама је и интернет платформа Nprofitne.rs коју је лансирала Фондација Catalyst Balkans (видети <https://nprofitne.org>). Платформа је осмишљена тако да олакша утврђивање интегритета и транспарентности рада непрофитних организација, а омогућава преглед профила непрофитних организација који обухватају основне податке (као што су назив, заступници, мисија, сајт, контакти и сл.), податке о програмима и резултатима (попут информација о пројектима и активностима), финансијске податке (као што су годишњи извештаји и структура донатора) и податке о ресурсима организације (попут броја волонтера, канцеларије или опреме). Најбитнија одлика платформе је систем рангирања који зависи од степена отворености сваке организације које имају могућност да саме попуњавају податке о свом раду и на тај начин добијају беџеве који показују степен њихове транспарентности (само организације које дају комплетне податке добијају беџ за највећи ниво транспарентности). Самим тим, што је већа оцена транспарентности рада то је поузданост непрофитне организације већа. Ако сте донатор или заинтересовани грађанин, довољно је да у претрази укуцате име организације која вас занима, или да одабиром различитих филтера (о локацији, области рада, годишњем буџету и нивоу транспарентности) дођете до списка организација које испуњавају задате критеријуме. Наравно неопходно је имати у виду да је ова база новијег датума и да је њена попуна и даље у току, али ипак и даље представља користан ресурс.

На крају битно је да се подсетимо да удружени грађани имају велику моћ да промене заједницу набоље, да је Ваше право да на сваки начин подржите ту промену и да су НО у највећем броју случајева управо покретач позитивних иницијатива. Донација представља један од најважнијих начина да им помогнете у том циљу и самим тим такав потез има свој друштвени значај. Ипак, како бисмо одржали поверење у искреност и оправданост такве сарадње, свакако је препоручљиво да пре донирања барем летимично утврдите коме, како и за које сврхе дајете новац.

Уколико и даље имате неодумице везане за донације НО, имате додатна питања у вези конкретне организације којој планирате да донаирате или сматрате да постоји ризик да ваша донација не буде искоришћена у сврхе за коју је дајете, увек можете да се обратите Канцеларији за сарадњу са цивилним друштвом како бисте добили додатне информације које су вам потребне.

Влада Републике Србије
Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом

Палата Србије - источни улаз
Булевар Михајла Пупина 2
11070 Београд, Србија
Тел: +381 11 311 3859
+381 11 311 3895
Факс: +381 11 311 1702
Е-адреса: office@civilnodrustvo.gov.rs
Интернет страница <https://www.civilnodrustvo.gov.rs>

Такође, ако имате додатна питања везана за проблематику финансирања тероризма, информације можете добити обраћањем Управи за спречавање прања новца Министарства финансија Републике Србије.

Министарство финансија Републике Србије
Управа за спречавање прања новца

Ресавска 24
11000 Београд, Србија
Тел: +381 11 7359070
Факс: +381 11 3628399
Е-адреса: uprava@apml.gov.rs
Интернет страница <http://www.apml.gov.rs/>

Електронску верзију публикације можете преузети са интернет страница Управе за спречавање прања новца <http://www.apml.gov.rs/> и Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом <https://www.civilnodrustvo.gov.rs/>

ЕУ подршка спречавању
прања новца у Србији

A: Кнеза Милоша 25/5, 11000 Београд, Србија

T: +381 11 40 63 974

E: office@aml-cftproject.com